

פתח דבר

ברגשי גיל וכבוד הננו מתכבדים להגיש לפום רבנן ותלמידהון שוחרי התורה ולומדיה, קונטרס
”לקראת שבת” שגם הוא, כקודמיו, אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור של תורת נשיא ישראל
ומנהיגו כ”ק אדמו”ר מליובאוויטש זצוקל”ה נבג”מ זיע”א, דהווי באופן ”דרחבה מני ים וכו”.

הקונטרס נחלק לשני מדורים: ’מקרא אני דורש’ - דרוש וחידוש בפשוטו של מקרא ו’חידושי סוגיות’
- עיונים וביאורים ברמב”ם ונושאי כליו בסוגיות הקשורות לפרשה.

בתור תוספת מובא בזה המדור דרכי החסידות, והוא ליקוט נפלא משיחותיו וכתביו של כ”ק אדמו”ר
מהוריי”צ מליובאוויטש הידועים בסגנונם ותוכנם המיוחד, המתאר את דרכי החסידים הקדמונים
ומנהגים בקודש בענין חודש אלול-תשרי.

תפילותינו לבורא העולם, שבזכות תוספת זו בלימוד התורה נזכה לקיום היעוד ”תורה חדשה מאתי
תצא”, ו”מלאה הארץ דעה את ה’ כמים לים מכסים” במהרה בימינו אכי”ר.

בברכת שבתא טבא,
איגוד תלמידי הישיבות

מקרא אני דורש

”כולם מתאספים יחד, להיות לאחדים, כאחד”

א. ידועה אמרתו של אדמו”ר הזקן בשם רבו הרב המגיד ממעזריטש בשם הבעש”ט נ”ע, הטעם לכך שאין מברכים את חדש תשרי בשבת שלפניו, כמו שמברכים בכל חדשי השנה, וזה לשונו: ”החודש השביעי שהוא החדש הראשון לחדשי השנה, הקב”ה בעצמו מברכו בשבת מברכים, שהוא השבת האחרון דחדש אלול, ובכח זה מברכים ישראל את החדשים י”א פעמים בשנה. כתיב ”אתם ניצבים היום”, דהיום קאי על ר”ה שהוא יום הדין, וכמ”ש ”ויהי היום וגו” ותרגם: והוזה יום דינא רבא. ואתם ניצבים – קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין, ובשבת שלפני ר”ה שהוא השבת האחרון דחדש אלול קורין אז פרשת ניצבים, דזהו ברכתו של הקב”ה, בשבת מברכים דחדש השביעי שהוא המושבע ומשביע ברוב טוב לכל ישראל על כל השנה”.

מפרשי התורה מפרשים את הפסוקים ”אתם ניצבים גו’ לעברך בברית גו’”, שמשה רבינו הביא את בני ישראל לידי ערבות, שיהודי אחד יהיה ערב ואחראי עבור יהודי שני – ”כל ישראל ערבים זה בזה”.

צריך להבין:

א) אף ש”שבעים פנים לתורה”, ידוע שב”תורת אמת” כל הפירושים שייכים זה לזה, מהו הקשר, א”כ, בין פירוש זה לפירוש הבעש”ט.

ב) מצינו, שאף שהערבות באה ע”י כריתת הברית שעשה משה רבינו (ביום ז’ אדר) עם בני”מ מ”מ (בכמה פרטים) החלה הערבות בפועל ממש רק בכניסתם לארץ ישראל (וראה סנהדרין מג, ב). וצריך ביאור מדוע לא החלה הערבות בפועל, מיד בכריתת הברית?

ב. כדי להבין זאת צריך להקדים ביאור כללי בגדר הערבות ד”כל ישראל ערבים זה בזה”.

ענין הערבות – בפשטות – הוא שהגדול (בנוגע לאותו פרט עבורו נדרשת הערבות שלו), נעשה ערב לקטן ממנו. כמו לדוגמא ערבות בענייני ממון: כשעני מבקש הלוואה ואין ביטחון שיהיה לו במה לפרוע, אזי נדרשת ערבות של עשיר. אבל אין מקום – עפ”י שכל – לומר, שקטן יהי ערב לגדול ממנו.

ולכאורה בערבות ד”כל ישראל ערבים זה בזה”, נכללים כל היהודים, ואפי’ קטן שבקטנים ערב לכל יהודי עד לגדול שבגדולים. וכ”ה להלכה למעשה (שו”ע סקצ”ז), שכל אחד מבני”י, אף הקטן והפחות ביותר, יכול להוציא אחרים – גם אם כבר יצא ידי חובתו – בברכת המצוות, ואפי’ אם השני גדול ממנו בהרבה?

ג. עה”פ “אתם ניצבים גו’ כולכם”, אומר אדמו”ר הזקן (לקוטי-תורה ר”פ ניצבים) שכל ישראל הם כמו “קומה אחת שלימה”; וכשם שבגוף האדם ישנו יתרון מסויים ברגלים על הראש ואין שלימות בראש בלי הרגלים, כן הוא גם ב”קומה” דבני”י: גם היהודי מהסוג הנחות ביותר, “חוטב עציץ ושואב מימך”, יש בו יתרון מסויים על אלו שהם מסוג “ראשיכם”, ולכן גם הם צריכים להגיע לאלו שהם “חוטב עציץ ושואב מימך”, ואין להם שלימות בלעדם.

לפ”ו יובן איך ש”כל ישראל ערבים זה בזה”, כי כל יהודי הוא “ראש” בפרט מסויים, ובגלל פרט זה צריכים כל ישראל להגיע לערבותו.

ד. כשאדמו”ר הזקן מבאר במאמר האמור את אחדותם של בני ישראל, הוא מביא את הפסוק “בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל” ומפרש על-כך, ש”כולם מתאספים יחד להיות לאחדים כאחד”. ומביא על-כך משל מגוף האדם, שלכל אחד מאברי האדם ישנו יתרון מסויים, כיוון שהאבר האחר זקוק לו; כך גם לבני האדם עצמם, ישנו יתרון מסויים באדם אחד על רעהו, ולפיכך, “כולן צריכין זה לזה”, ובהמשך כותב רבינו הזקן: “כל ישראל קומה אחת שלימה”.

והנה צ”ע מדוע שינה רבינו הזקן מדברי הכתוב “יחד”, שהוסיף על-כך את התיבות “להיות לאחדים כאחד”. דברור הדבר שלשונו של רבינו הזקן מדויקת בתכלית הדיק, וצ”ל כוונתו בדבריו אלו.

וי”ל שקיימות כמה וכמה דרגות באופן התאחדות דבני”י: “יחד” (המבוארת בפסוק); “לאחדים” – דרגה שאותה מבאר רבינו בדבריו “וכלן צריכין זה לזה”; “כאחד” – דרגה אותה מבאר בדבריו אשר – “כל ישראל קומה אחת שלימה”.

ביתר ביאור והרחבה: הדרגה הראשונה “יחד” המוזכרת בפסוק, הינה תיאור על התכנסות של דברים שונים למקום משותף, למען מטרה מסוימת. כל עצם האיחוד שבהם חל בעקבות התכנסותם המשותפת, ללא כל קשר פנימי ותוכני ביניהם. לכן מוסיף רבינו הזקן את המילים “לאחדים כאחד”, ר”ל שהתאחדותם של בני”י אינה למטרה משותפת בלבד של “לעשות רצונך בלבב שלם”, אלא באיחוד נפלא ועצום – כפי שיתבאר בהמשך – ובזה גופא כמה דרגות: “לאחדים”, ו”כאחד”.

“לאחדים” פירושו איחוד. אומנם, לא זו בלבד שעצם התכנסותם היא למטרה משותפת כפי שמבואר לעיל, אלא אף פרטי ענייניהם תואמות זה עם רעהו, ועל זה מוסיף רבינו את המילים “וכלן צריכין זה לזה”.

ברם, אין זה איחוד מספיק עדין שכן כל פרט ניכר ונרגש בפני עצמו – “לאחדים” לשון רבים. לכן מוסיף רבינו הזקן את המילים כאחד, ללמדך שאף הפרטים מאוחדים באיחוד נפלא, עד שאין כל אחד

ניכר ונרגש וכולם נכללים ב"כאחד".

ה. אך עדין צ"ע: כיון שכבר ביאר רבינו את המעלה שב"כאחד", מדוע מונה, אפוא, את הדרגה הנחותה יותר – "לאחדים", ולא זו בלבד אלא שאף מאריך במשל הראש והרגליים כדלעיל?

עכצ"ל, שיש מעלה ויתרון בדרגת "לאחדים" על "כאחד": אף שדווקא כאשר כל האברים כלולים יחד הם מרכיבים את הגוף האחד, מ"מ שלימות הגוף נובעת מצד היותם ר"ח אברים שונים. עד כדי כך, שכאשר חסר אחד מאיברי הגוף, ר"ל, הוא פוגם בשלמות הגוף כולו.

בסגנון אחר קצת: "כאחד" מורה על המשותף באברי האדם, בעצם היותם כלולים בגוף אחד, אולם בשאר הפרטים ניכר ונרגש כל איבר לפי ענינו הוא; משא"כ בדרגת "לאחדים" – גם הפרטים החיצוניים משלימים זה את זה.

לכן מאריך רבינו הזקן במשל זה ובביאור דרגת "לאחדים" דווקא, ר"ל שזהו עיקר העבודה – להיות שפל רוח בפני כל אדם, בידעו את מדרגתו האמיתית שלכל איש מישראל ישנו יתרון מסוים שמשלים את חסרונותיו.

ו. וי"ל ששתי הדרגות תלויות זה בזה: על ידי "לאחדים", שגם בפרטים החיצוניים הם מאוחדים, יכול להיות "כאחד" שבפנימיותם הם דבר אחד (שכן, אם בחיצוניותם הם היו נפרדים לא היה יכול להיות ההתאחדות הפנימית שבהם, שכן חיצוניות הדבר הוא כלי ואמצעי לפנימיות שבו) וכן לולא ה"כאחד" – האיחוד הפנימי והאמיתי, לא היה יכול להיות האיחוד החיצוני, שאם כל עיקר ענינו של האחד היה הפרט שבו, לא היה יכול להתאחד עם האחר.

ז. עפ"ז יובן מדוע עניין הערבות החל רק עם כניסתם לארץ: עניין האיחוד שבבני-ישראל, נובע מהדבר שהם מעורבים יחד – "כל ישראל ערבים זה לזה" כאשר אופן התאחדותם הוא בב' הדרגות כפי שבואר לעיל. וכיוון שכל איחוד נוצר רק עם הארתו של גילוי גבוה ונעלה, דבענין איחוד עם ישראל, הוא האור אלוקי שהאיר רק עם הכניסה לארץ – לשם השלמת תכלית הכוונה העליונה 'דירה בתחתונים' – לכן דווקא אז החל עניין הערבות והאיחוד.

על פי זה יובהר הקשר והשייכות, בין פירוש מפרשי התורה, עם פירושו של הבעש"ט.

דפירוש מפרשי התורה עה"פ "אתם נצבים גו'" "לעברך בברית גו'" – שבנ"י "ערבים זה לזה", ועוד יותר לפי פירוש אדמור הזקן שזה ע"י שכולם נכללים ב"כאחד" בלי שום חשבון מי נעלה או נחות מחבירו, ע"י זה דוקא זוכים לזה שעומדים וזוכים בדין – 'פירוש הבעש"ט' עה"פ "אתם נצבים היום".

ובדאי שכל בני"י זוכים בדין, לכתובה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות.

חידושי סוגיות

”הקהל את העם . . למען ישמעו . . וידאו את ה'
 . . לעשות את כל דברי התורה הזאת”

(דברים לא, יב)

”מלות עשה להקהיל כל ישראל אכזים וכזים וטף וכו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במלות ומחזקות ידיהם בדת האמת שנאמר מקץ שבע שנים צמועד שכת השמטה בחג הסוכות . . הקהל את העם . . בשעריך וגו'”

(רמב”ם הל' חגיגה פ”ג ה”א)

בגדר דמצות הקהל

הרמב”ם בריש הלכות חגיגה כתב וז”ל: ”מצות עשה להקהיל כל ישראל כו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת” וכו' וצ”ב בכל אריכות לשונו דהא סגי אי כתב ”ולקרות מן התורה” וכו'ג. להלן מבאר רבינו את דעת הרמב”ם דס”ל דזהו (החזיק בדת האמת) חלק מהחפצא דהמצוה ומטיק מכך הוראה נפלאה לימינו אנו, וכמו שיתבאר להלן:

שנאמר³ מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסוכות . . הקהל את העם . . בשעריך וגו'.

ולכאורה יל”ע במה שהאריך הרמב”ם כאן להסביר שקורין ”פרשיות

”מנהג” (ראה תרגום לאסתר שם) [משא”כ בתושבע”פ – ראה סוכה (בסופה) ”המירה דתה”, פסחים (צו, א) ”בו (פסח) המרת דת פוסלת”, פדר”א רפמ”א ”דת אבותינו”].

– לע”ע לא מצאתי ל’ זה בספרים שלפני הרמב”ם. ובכוזרי (מיד, ג מ”ה, כ, כג) – תרגום ר’ יהודה אבן תיבון (שכנו ר’ שמואל תרגם המו”נ כו' בזמן הרמב”ם) – נמצא ”דת האמיתית”.

(3) וילך לא, י ואילך.

תמיהה באריכות לשונו של הרמב”ם בריש הלכות חגיגה

א. כתב הרמב”ם בהל’ חגיגה:
 ”מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף וכו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת²

(1) פ”ג ה”א.

(2) צריך חיפוש מקור הלשון ”דת האמת”.
 ובקרא (אסתר ג, ח) ”דתייהם שונות” לשון רבים – היינו שבלשון תורה מצינו ל’ ”דת” רק בפי’

(י) הל’ ”דת האמת” נמצא ברמב”ם (מלבד ב”פ כאן בהל’ חגיגה – פ”ג ה”א וה”ו) – הל’ חמץ ומצה פ”ז ה”ה; הל’ מתנות עניים פ”י ה”א; הל’ מלכים ספ”ד, שם פ”ב ה”א.

אף שפרטים אלה מפורשים בכתוב שהביא?⁷ ("בחג הסוכות, בבוא כל ישראל לראות את פני ה' א", במקום אשר יבחר תקרא⁸ גו") – ואילו תוכן הפרשיות לא נתפרש בכתוב ולא נאמר אלא⁹ "תקרא את התורה הזאת", ובכ"ז רק זה מפרש מיד בתחילת ההלכה¹⁰.

ב. להלן בה"ו (קרוב לסיום ההלכות דמצוה זו) כ' הרמב"ם: "וגרים¹¹ שאינן

(7) להעיר שברמב"ם כאן ה"א לא הזכיר חג הסוכות, אף שכתב שאר הפרטים שבהכתוב (אבל קרוב לומר שממך על מה שהעתיק תיבות "בחג הסוכות" בהכתוב שהביא). ובסמ"צ שם כ' זמנה "להקהיל את העם ביום השני של סוכות (במוצאי שמיטה)". וכ"כ בהכותרת להל' חגיגה "בחג הסוכות". אבל השמיטו במנין המצות שם. ויל"ע בשינויי הלשונות הנ"ל. ראב"מ.

(8) ראה חוקני עה"פ ותו"ט סוטה פ"ז מ"ח – שמ"תקרא" ילפינן שהמלך קורא. וראה בפרטיות בנוגע לכמה ילפותות מהכתובים ובמצות הקהל בכלל – לעיל ע' 187 ואילך ובהערות שם. אנציקלופדי תלמודית ערך הקהל. וש"ג.

(9) וגם זה לא העתיק הרמב"ם מהכתוב, כנ"ל. (10) ודווקא לומר שהרמב"ם הוצרך לכותבו תיכף בה"א, כיון שפשטות לשון הכתוב "תקרא את התורה הזאת" משמעו כל התורה [שלכן צריכים לימוד מיוחד מיוחד (ספרי שופטים יז, ית. הובא בפרש"י למשנה סוטה שם (מא, א)) שקורין רק "משנה תורה בלבד". וראה בארוכה ביאור הרי"ף פערלא לטהמ"צ רס"ג ח"ג פרשה יו"ד, שלדעת הת"ק בספרי שם (ועוד) – היו קורין כל התורה בהקהל, ע"ש בארוכה] – כי לזה הי' מספיק לכתוב "ולקרות באזניהם פרשיות מן התורה".

(11) ראה לעיל ע' 189 הערה 22 מה שהעירו שבדפוס רומי רמ וקושטא רסט נראה שאין כאן התחלת ההלכה, ושני אופנים בזה: א) התיבות "וגרים שאינן מכירין" באות בהמשך להתיבות שבסוף ההלכה שלפניו "אע"פ שיש שם לועזות

שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת" – שהרי רגיל הוא להקדים (בתחלת ההלכות הדנות באיזו מצוה) רק תוכן המצוה בתכלית הקיצור⁴, ואח"כ בהמשך הפרק (פרקים) לבאר פרטי. ואמאי שינה כאן מדרכו ופירש תוכנן של פרשיות התורה ומטרת קריאתן במעמד הקהל, ולא כתב בקיצור⁵ "ולקרות באזניהם פרשיות מן התורה". ובפרט שגם לאחרי תיאור זה ("פרשיות שהן מזרזות אותן במצות כו") אין מברר וידוע לאילו פרשיות הכוונה, והוצרך לפרש לקמן (ה"ג) אילו פרשיות קורין, וא"כ למה הוצרך להוסיף תיבות אלו כאן, וה"ז כפל⁶.

[ובפרט ששאר פרטים עיקריים של המצוה ומקומה של קריאה זו, ומי הוא הקורא) לא הזכיר הרמב"ם כלל בהלכה זו (ה"א), אלא כתבם להלן בהלכה ג' – "אימתי היו קורין במוצאי יו"ט הראשון של חג הסוכות כו' והמלך הוא שיקרא באזניהם ובעזרת הנשים היו קורין כו" (ושם מפרט גם "מהיכן הוא קורא" – פרטי הפרשיות מן התורה שהוא קורא).

(4) ראה לדוגמא רמב"ם ריש הל' ק"ש. ריש הל' תפלה. ובכ"מ. וראה ריש הל' חגיגה.

(5) וע"ד לשונו בספר המצות מ"ע טז "ולקרו קצת פרשיות ממשנה תורה באזניהם". ובמנין המצות בריש ספר היד: להקהיל את העם לשמוע התורה כו'. וראה סמ"ג מ"ע רל "בקרוא המלך את התורה".

(6) ובפרט שבהראי' מהכתוב לא הביא התיבות "תקרא את התורה הזאת" ורק רמזו ב"וגו" (וראה לקמן בפנים). ולהעיר שבהכותרת להל' חגיגה לא הזכיר כלל ע"ד קריאת ושמיעת הפרשיות, אף שהזכירן במנין המצות ובסמ"צ, כנ"ל בהערה שלפניו.

המצוה או ענין של תוצאת המצוה¹⁵, אלא זהו תוכן המצוה, ה”חפצא” שלה, כלומר, שגדר מצות הקהל אינו מוגבל בפעולת ההקהלה והקריאה (רק) תכליתם חיזוק הדת, אלא ש”חיזוק דת האמת” הוא עצם המצוה גופא.

[נבזה יומתק המשך הכתוב “הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה”א ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת” – היינו שהציווי על מעשה ד”הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך גו” והטעם ד”למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה”א ושמרו לעשות גו” לא נחלקו לשני פסוקים (כמו במצות סוכה, דכתיב בה¹⁶ “בסוכות ידעו דורותיכם גו”), אלא כללם יחד בפסוק אחד¹⁷ – משום שאין כאן ב’ ענינים¹⁸ (מעשה המצוה ומטרת

מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה¹² כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה. ומי שאינו יכול לשמוע מכיון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא-ל”.

ולכאורה גם כאן צריך להבין במה שהאריך בטעם מצוה זו “שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא-ל” – והרי הסברת טעם המצה באופן ובאורך כזה הוא דבר בלתי רגיל בספרו¹³, ספר הלכות הלכות¹⁴.

גדר החפצא דמצות הקהל – חיזוק דת האמת

ג. ונראה לומר, דלשיטת הרמב”ם ענינה זו של המצוה, שהיא “לחזק דת האמת” אינו רק טעם בתוכנה של

והתחלת ההלכה היא “חייבין להכין לבם כו”, (ב) התיבות “אע”פ שיש שם לועזות וגרים שאינן מכירין” הן התחלת הענין.

אבל לכאורה בכל אופן אף ש”ל דחייבין קאי על כאו”א, עיקר ההדרגשה היא על אלה שאינם מכירים. וראה לקמן הערה 20.

(12) באימה . . ברעדה – לכאורה הוא ע”פ ברכות כב, א. אבל שם הוא בכמה שינויים. – וראה לעיל שם הערה 23.

(13) לבד באיזה סיומי “הלכה” וסיומי “ספר”, שמוסיף טעמן של מצות ותוכנן בתיקון הדעות כו’ (ראה רמב”ם סוף הל’ תמורה).

(14) משא”כ בספרו מורה הנבוכים.

15 כפי שמשמע קצת בספר החינוך מצוה תריב.

16 אמור כב, מב-מג.

17 בענין זה מצינו כמה חילוקים, הן ב”למען” הנאמר בשייכות לפעולת המצוה, ולדוגמא בתפלין (בא יג, ט) נאמר בפסוק אחד, ובציצית (שלח טו, מ) בפסוק בפ”ע, והן ב”למען” שנאמר בשכר מצות, לדוגמא בכבוד אב ואם (ואתחנן ה, ז) נאמר בפסוק אחד, ובשילוח הקן (תצא כב ז) ובמוזה (עקב יא, כא) בפסוק בפ”ע. ואולי תלוי אם כל הדיבור דהמצוה נאמר בפסוק אחד או בכמה פסוקים. ויל”ע אם בכלל נפק”מ להלכה באם נאמר בפסוק אחד (שזה פסקי משה ואנן לא פסקינן (מגילה כב, א)). ואכ”מ דכ”ז.

18 אף שלדעת הב”ח (טאו”ח ס”ח וסותרכ”ה) אף במצות סוכה הידיעה היא חלק מהמצוה (וראה שם שנלמד מתיבת “למען” שמורה כי עיקר המצוה וקיומה תלוי בכוונתה). – ולהעיר שלא מצאתי לע”ע מי דפליג עליו בפירושו. אבל במצות הקהל יש ענין נוסף, כדלקמן סעיף ה.

אם נאמר שחיוק דת האמת הוא ענין הבא רק כתוצאה ממצוה זו, אז לא ה' מקום לחיוב את כל אחד ואחד מהנהגהלים "להכין לבם" . לשמוע בכוונה כו"י²¹ (ובפרט, שבפשטות המצוה היא על המקהיל - המלך, ב"ד או הזקנים, וכהדיעות השונות בזה²²), אבל מכיון ש"קבעה הכתוב" . לחזק דת האמת", כלומר שזהו עצם המצוה - פשיטא, שהחיוב ד"כוונה" מוטל על כאו"א

כשם שגדר מצות הקהל כולל קריאת פרשיות מן התורה, שהן מזורות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת", כך נכלל בו החיוב על כ"א²³, שמעמדו ושמיעתו בשעת מעשה תהי' באופן ד"להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה כו"י²⁴.

ועל פי זה יש לבאר גם הוספת הרמב"ם "ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה"²⁴,

גדולים באימה ויראה הם תוצאה משמיעת (תוכן הפרשיות "בכוונה גדולה יתירה".
21) ולהעיר ממש"כ בס' שני המאורות (למהרי"א הלוי עפשטיין מהאמיל תלמיד רבינו הזקן) ח"ב ס"ב בנוגע למצות אהבת ה', וז"ל: "שמעתי פא"פ מאדמו"ר נ"ע" . שמצות ואהבת היא לתקוע מחשבתו ודעתו" . דברים המעוררים את האהבה ומה שיבא מזה אין זה מעיקר המצוה". ועד"ז הי' אפ"ל בנדר"ד, שהמצוה היא על המקהיל להקהיל את העם כו' בכדי שיבואו ליראה את ה', אבל אי"ז מצוה על הנקהלים (בהכוונה בשעת מעשה).

22) ראה אנציקלופדי' תלמודית שם. לעיל ע' 189 שם ובהנסמן שם. ועוד.

23) ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 367 ואילך.

24) ועד"ז יומתק מה שהרמב"ם חשיב מצות הקהל למצוה אחת ולא ב' מצות (כדעת הבה"ג

המצוה), כ"א הכל דבר אחד, שהחדרת יראת ה' בכלל ישראל היא ג"כ עצם מצותה של מצות הקהל].

ולכן נקט הרמב"ם כל דבר זה "ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזורות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת" בהתחלת הגדרת המצוה, כי שאני ענין זה במצות הקהל משאר הדינים שבה - זמנה הקבוע (במוצאי יו"ט הראשון של חג הסוכות), מקומה המדוייק, ומי הוא הקורא - כי דינים אלה הנם פרטים באופן קיומה של המצוה¹⁹, משא"כ ענין זירוזם במצות וחיוק ידיהם בדת האמת - הוא מגוף ועצם המצוה.

ד. ועפ"ז יובן גם מ"ש הרמב"ם בה"ו "שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת" בתור ביאור להתחלת ההלכה "וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה²⁰ כו' יכוין לבו כו'":

19) וראה לקו"ש חל"ד ע' 189 הערה 20 זה שכתב הרמב"ם בחכמים גדולים "חייבים לשמוע בכוונה גדולה יתירה" ולא כמ"ש לפני"ז "באימה ויראה וגילה ברעדה", יש לומר, כי בתחלת ההלכה מדבר באלה שאינם מכירים ומבינים את הפרשיות הנקראות, ולכן צריכים להקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה כו' (שהעיקר הוא רגש היראה מעצם השמיעה ולא מתוכן הדברים הנשמעים, ואין שייך כוונה כשלא מבינים תוכן הדברים), ואילו בחכמים

(*) ועד"ז ב"מי שאינו יכול לשמוע" (וראה להם משנה שם הפירוש בזה). וראה לקמן הערה 25.

תפלה ענינה ”שיהא אדם מתחנן כו” -
 שזה שהתפלה צריכה להיות באופן של
 תחנונים אינו תנאי צדדי או אפילו חיוב
 אבל נוסף הוא על עצם המצוה, אלא
 דזה הוי תוכנה של מצות תפלה, דבלא
 תחנונים חסר בענינה של תפלה.

[ובזה שונה מצות תפלה לא רק
 מרוב המצוות שבהן הכוונה היא תנאי
 צדדי, אלא גם ממצות כאלו (כסוכה,
 ציצית ותפילין) שבהם הכוונה היא
 חלק מהמצוה.³⁰ כי במצוות אלו עם
 היות שהכוונה והמעשה הם שני
 חלקים של המצוה ששניהם בכלל גדר
 המצוה, מ”מ המעשה בלא הכוונה
 נחשב ג”כ כחלק של המצוה.³¹ משא”כ
 בתפלה, הרי דיבור התפלה בלא כוונת
 תחנונים ה”ז חסר בגדר תפלה].

וכן י”ל במצוות הקהל, שהקהלה
 ושמיעת הפרשיות בלי כוונה ותוכן
 הנ”ל, הוי לא רק חסרון במצוה, אלא
 שחסר ב”חפצא” דמצות הקהל.³²

נצחיות דמצות הקהל - והוראה לפועל

ו. ע”פ יסוד זה נמצינו למדים דבר
 נפלא בענין הנצחיות דמצות הקהל:

ידוע הביאור בזה שהתורה היא
 נצחית בכל זמן ובכל מקום - דאף
 שכו”כ ממצות התורה הן תלויות בזמן
 ובמקום, בכהנים ובלוים וכו’ ובשאר

30 ראה ב”ח (ושו”ע אדה”ז) א”ח ס”כ ד”ה
 ויכוין (סי”ז). סכ”ה ד”ה ויכוין (סי”א). סי’ תרכה.
 31 אלא שהאדם ”לא קיים המצוה כתיקונה
 אם לא יכוין אותה הכוונה” (ב”ח שם סתרכ”ה).
 32 וי”ל שזה ניתוסף בהקהל גם לגבי סוכה
 עי”ז - שהיראה כו’ נכללה באותו הכתוב
 דהקהל את העם (ראה לעיל סוס”ג).

דכיון ש”לא קבעה הכתוב אלא לחזק
 דת האמת”, היינו שחיווק הדת יהי
 באופן דפעולה נמשכת (וכמ”ש בפסוק²⁶
 ”ליראה את ה”א כל הימים גו”), הרי
 מובן שהכוונה והאימה וכו’ באותו
 מעמד צ”ל בתוקף גדול ביותר, עד
 שתהא המשכת פעולתן ב”כל הימים” -
 ולכן בכלל החיוב הוא ש”יראה עצמו
 כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה
 שומעה”, כי דוקא כשהאימה וכו’ היא
 באופן זה הרי אז בכחה לפעול חיווק
 בדת האמת בכל הימים, בדוגמת מעמד
 הרי סיני²⁷.

ה. ועל פי זה מובן אמאי ביאר
 הרמב”ם באן את כוונת המצוה (שלא
 כדרכו ברוב המצוות) - לפי שכוונת
 המצוה זו (אינה כמו ברוב המצוות
 שמעשה המצוה והכוונה הם ב’ דברים,
 אלא) היא חלק מעצם מעשה המצוה.

וי”ל שזהו ע”ד משנ”ת במ”א²⁸ במ”ש
 הרמב”ם בהלכות תפלה²⁹ שמצות

(מ”ע קטב ופרשיות סה) והיראים (סרפ”ט, רצ
 (ובהשלם - רסו, תלג)) - מצוה על המלך
 שיקרא, ומצוה שבקרא המלך את התורה
 שיבואו כולם לשמוע (וראה ביאור הרי”פ פערלא
 שם ובח”א עשה טז).

כי להרמב”ם גדר המצוה הוא לא גוף פעולת
 ההקהלה וקריאת הפרשיות של המלך ושבני
 יבואו לשמוע, כ”א נקודה אחת - ”חיווק דת
 האמת”, כוונת לבם בעת מעמד הקהל.
 25 ובפשטות קאי לא רק אלפניו - מי שאינו
 יכול לשמוע כו’ - כ”א גם אלפני פניו ועל
 כאו”א.

26 וילך לא, יג.

27 וראה בארוכה לעיל ע’ 189 ואילך.

28 לקו”ש חכ”ב ע’ 116 ואילך.

29 פ”א ה”ב.

משא"כ מצות הקהל שבה תוכן המצוה ("לחוק דת האמת") וכוונת הלב והאימה וכו' שבמעמד הקהל הם מעצם המצוה כנ"ל - מכיון שתוכן וכוונה זו (חיוזק דת האמת כו') נצחי הוא, נמצא שבמצות הקהל מתגלה ענין הנצחיות במדה מרובה יותר משאר המצוות הנ"ל.³⁸

ועל פי הידוע פירוש האריז"ל³⁹

38) ויתירה מזו: מכיון שעיקר תוכנה היא הכוונה, לפעמים יכול דבר זה להיות ביתר שאת כשאין מעשה דהקהל כפשוטו, ואולי י"ל, כי הגם ש"האדם נפעל כפי פעולותיו... אחרי הפעולות נמשכים הלבבות" (חינוך מ"ע טו. ובכ"מ) - מ"מ יתכן שמצד העיסוק (אריינגעטאנקייט) במעשה המצוה יוגרע מכוונת הלב ובלשון הידוע מצות אנשים מלומדה (ישעי' כט, ג). ולהעיר מהמבואר ששכל מעלים על מסניף וקב"ע (סה"מ תרמ"ח ס"ע קפו ואילך. סה"מ תרפ"ה ע' רס ואילך. סה"מ תש"ט ס"ע 119 ואילך. ועוד): משא"כ בזמן הזה שישנו רק התוכן הרוחני של מצות הקהל (בלי כל העשי' שבמקדש ע"י המלך כו'), הרי התעוררות הלב וכוונת הלב וכו' יכולים להיות ביתר שאת ויתר עזי, ופשיטא אשר הזכר להקהל שעושים בזמן הזה צ"ל באופן שיהי' הדגש על ההתעוררות בחיוזק הדת כו'.

וי"ל יתירה מזו: ההתבוננות בדבר זה עצמו שנמצאים בזמן הגלות (שבא מפני החסרון בהיראה) ואין ביהמ"ק קיים כו' ובמילא א"א לקיים המצות במעשה בפועל מעוררת יותר להכין הלב לתוכן הענין דיראת ה' שבמצוה זו. 39) רמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט. וידועה הראי'

*) ובפרט בנדר"ד. ראה אברבנאל פ' וילך: בפומבי גדול יקרא הגדול שבעם שהא המלך כו' כדי שישמעו ויתפעלו לבותיהם מהדברים ומכבוד המדבר והקורא. וראה גם רלב"ג שם ב"התועלת השלש עשרה".

**) ואין ביאור זה נוגע ח"ו וח"ו במעלת קיום מצות הקהל בזמן שביהמ"ק הי' קיים. ומה גדול ממעמד דשומע מפי הגבורה. וכהלכה פסוקה ברמב"ם: שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא-ל.

תנאים - ובנדר"ד בזמן שבית המקדש קיים ובמקום המקדש, כמו קרבנות וכו' - הרי תוכן המצות ברוחניות בנפש האדם קיים בכל זמן ובכל מקום. והטעם י"ל - כיון שהמצות כלולות ממחשבה דבור ומעשה³⁵, ולכן גם בזמן שאי אפשר לקיים את המצוה דקרבנות במעשה, ישנו קיום המצוה במחשבה ע"י עבודת התפלה, עבודה שבלב, שנתקנה כנגד קרבנות³⁴, וכן בדיבור - ע"י העסק בת"ת דקרבנות, דכל העוסק³⁵ בתורת עולה כו', ועד אשר - ונשלמה פרים שפתינו³⁶.

ועד"ז י"ל שהוא במצות שמיטה שתוכנה שהאדם יכיר "שהכל ברשות אדון הכל"³⁷, דדבר פשוט הוא שהכרה זו היא נצחית בכל זמן ובכל מקום גם כשאין מצות שמיטה נוהגת מן התורה, וגם לא בשנת השמיטה.

אמנם ברוב המצוות (שבהם הטעם והכוונה פרט או תנאי בלבד), הרי הנצחיות היא בנוגע לפרט המצוה וכו' אבל לא בנוגע לגוף המצוה. וכמו במצוות הנ"ל שגוף ועצם המצוה - הקרבת הקרבנות בפועל, ופרטי מצות שמיטה בפועל (שלא לזרוע כו' להפקיר כל מה שתוציא השדה וכו') וכיו"ב, לא ניתנו לקיימם בכל מקום ובכל זמן.

33) ראה לקו"ת ר"פ פינחס. סידור עם דא"ח (לא, ג ואילך). ובכ"מ.

34) ברכות כו, א-ב.

35) מנחות קי, א. וראה שו"ע שבהערה הבאה.

לקו"ש ח"ה ע' 413 הערה 25.

36) הושע יד, ג. שו"ע אדה"ז או"ח מהד"ת ס"א ס"ט.

37) חינוך מצוה שכת. וראה חינוך מצוה פד.

רב ומכריע ומכריח לעשות זה להקהיל כו' מזמן לזמן.

ועוד וג"ז עיקר, ואולי - העיקר:

העדר העשי' (בזה ובכל כיו"ב) והשלילה - מביאות העדר ושלילה. וק"ל.

ז. ויה"ר שיותר ממה שהוצע כאן יעשה כאו"א, ובתוספת מרובה על הנ"ל, כולל וג"ז עיקר - להשפיע על כו"כ שכן יעשו.

ויה"ר שכ"ז ימהר ויזרו ביאת המלך המשיח, ואז יקיימו מצות הקהל כפשוטה, בביהמ"ק, ע"י המלך המשיח שיקרא באזני כל ישראל את הפרשיות "שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת",

וכל ישראל יהיו "חכמים" גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם. . שנאמר⁴³ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, במהרה בימינו ממש.

לקו"ש חל"ד שיחה לחג הסוכות עמוד 211

(42) רמב"ם סוף הל' מלכים.
(43) ישע"י יא, ט.

במ"ש⁴⁰ "הימים האלה נזכרים ונעשים", דכאשר מגיעים בתקופת השנה לזמן המאורעות שאירעו בפעם הראשונה, הרי כאשר מאורעות אלו חוזרים ונזכרים כדבעי, הרי עי"ז "נעשים" ונמשכים אותן ההמשכות והבחינות דפעם הא' -

יש לומר, אשר עי"ז שכאו"א ישתדל לעשות ולקיים את הענין דהקהל בנפשו פנימה⁴¹, ועאכו"כ כשישתדל לקיימו גם בד' אמות שלו, בשכונתו ובעירו וכיו"ב - להקהיל אנשים נשים וטף במשך ימי חגה"ס בכוונה "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'א' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת".

הרי י"ל שזה יפעול גם בכללות בני"ח חיוק דת האמת".

ועוד ואולי זה העיקר - כל מי שהקהיל מסיבות כאלו, אפילו כשלא היו ברוב עם גדול בכמות כו' והיו בשנה ויום רגיל כו' ראה במוחש שלב ישראל ער הוא לדת האמת וכו'. ומעשה

ממשנה גיטין ספ"ג: בודקין את היין. . ובהוצאת סמדר כו'.

(40) אסתר ט, כח.

(41) כפי שנתבאר במכתב ו' תשרי תשמ"ח (נדפס בהוספות ללקו"ש חל"ד ע' 329 ואילך).

שבת סליחות בליובאוויטש

א. על ש"ק סליחות שנת תרל"ז באו הרבה אורחים, וכדרכנו או חזרנו את המאמרים, כל אחד בזמן הקבוע לו.

בש"ק ההיא אמר כ"ק אאמו"ר את המאמר קודם קבלת שבת, ה"ה המאמר אמר ר' שמואל בן נחמני נאום הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה.

דעם מאמר האבן מיר גוט גענומען און ער איז גוט נקלט געווארן (את אותו מאמר "לקחנו" טוב ונקלט אצלנו היטב). מאמר המדבר על תשובה (א תשובה מאמר) בכלל ובשבת סליחות בפרט נכנס במח ובלב ולא נותן מנוחה.

ב. בסעודת ליל ש"ק ההיא סיפר כ"ק אאמו"ר אשר אצל כ"ק אבותינו רבותינו היו זמנים שהיו אומרים זמירות בסעודת שבת.

ויאמר בלשון הזה:

דער אלטער זיידע האט געהאלטן אז זמירות שבת דארפן זיך זאגן, און דאס וואס דארף זיך זאגן איז אז עס זאגט זיך איז דאס געזאגט, אבער אז דאס איז מער ניט ווי געזאגט איז דאס ניט געזאגט (אב הסבא אחו זומירות שבת צריכים להתנגן ולהאמר מעצמם, ומה שצריך לומר כשזה נאמר מעצמו זה נאמר, אבל כשזה לא יותר מאשר נאמר זה לא נאמר)¹.

ובשניים את דבריו אלה התחיל לנגן את הזמירות והמסובים ענו אחריו.

נשבר ונדכה הייתי מהמאמר, ומעונה מעבודת השעות שעברו בין אחר שמיעת המאמר עד הסעודה, והזמירות פעלו עלי התרגשות גדולה מאד, ובכל מאמצי כחי התאפקתי לבלתי להתפרץ בבכי בקול.

ג. עודני מתעמק בדברי כ"ק אאמו"ר בשם רבינו הזקן ובאזני צולל נועם שיר הזמירות והנה כ"ק אאמו"ר התחיל מדבר אודות ענייני חשבון הנפש, ויאמר:

"לחשבון הנפש יש זמן קבוע".

1. כמוכן הנה הדרך על זה הוא רק לצדיקים בעלי מדרגה, אבל אנחנו צריכים לעשות הכל בעתו ובזמנו בדרך קבלת עול.

א. על ש”ק סליחות שנת תרל”ז באו הרבה אורחים, וכדרכנו אז חזרנו את המאמרים, כל אחד בזמן הקבוע לו.

בש”ק ההיא אמר כ”ק אאמו”ר את המאמר קודם קבלת שבת, ה”ה המאמר אמר ר’ שמואל בן נחמני נאום הגבר הוקם על שהקים עולה של תשובה.

דעם מאמר האבן מיר גוט גענומען און ער איז גוט נקלט געווארן (את אותו מאמר ”לקחנו” טוב ונקלט אצלנו היטב). מאמר המדבר על תשובה (א תשובה מאמר) בכלל ובשבת סליחות בפרט נכנס במח ובלב ולא נותן מנוחה.

ב. בסעודת ליל ש”ק ההיא סיפר כ”ק אאמו”ר אשר אצל כ”ק אבותינו רבותינו היו זמנים שהיו אומרים זמירות בסעודת שבת. ויאמר בלשון הזה:

דער אלטער זיידע האט געהאלטן אז זמירות שבת דארפן זיך זאגן, און דאס וואס דארף זיך זאגן איז אז עס זאגט זיך איז דאס געזאגט, אבער אז דאס איז מער ניט ווי געזאגט איז דאס ניט געזאגט (אב הסבא אחז שזמירות שבת צריכים להתנגן ולהאמר מעצמם, ומה שצריך לומר כשזה נאמר מעצמו זה נאמר, אבל כשזה לא יותר מאשר נאמר זה לא נאמר)¹.

וכשסיים את דבריו אלה התחיל לנגן את הזמירות והמסובים ענו אחריו.

נשבר ונדכה הייתי מהמאמר, ומעונה מעבודת השעות שעברו בין אחר שמיעת המאמר עד הסעודה, והזמירות פעלו עלי התרגשות גדולה מאד, ובכל מאמצי כחי התאפקתי לבלתי להתפרץ בבכי בקול.

ג. עודני מתעמק בדברי כ”ק אאמו”ר בשם רבינו הוקן ובאזני צולל נועם שיר הזמירות והנה כ”ק אאמו”ר התחיל מדבר אודות ענייני חשבון הנפש, ויאמר:

”לחשבון הנפש יש זמן קבוע”.

הזמן הקבוע לזה הוא בזמנים שונים. על הזמן של מעת-לעת הוא בקריאת שמע של המטה. על הזמן של שבוע הוא ביום חמישי בקריאת שמע שעל המטה. על הזמן של חודש הוא בערב ראש חדש. על הזמן של שנה הוא בחדש אלול.

ולאלו שמפספסים את כל הזמנים של החשבון נפש יש את הזמן האחרון בימי הסליחות.

וכשסיים דבריו אלה התחיל לנגן אחד הניגונים הישנים ויהי בדקת גדולה.

ד. וכשסיים לנגן הוסיף לאמר:

באמת ימי הסליחות הם לא זמן של חשבון נפש, אלא זמן של עבודה ותשובה, רק אלו שאחרו עם החשבון נפש יכולים להשלים, אבל העיקר של ימי הסליחות זה עבודה של תשובה.

בתשובה ישנם זמנים שונים ואופנים שונים. ז”א שחוץ מהתשובה הרגילה של ימי החול קיימים זמנים שונים שהם אופנים שונים בתשובה.

הזמנים והאופנים שונים של תשובה דינם: חדש אלול, סליחות, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים ודי’ ימים שבין יוד”כ לסוכות.

ה. כשבאתי למעוני כבר היה כחצות הלילה ואתבונן בשיחתו של כ”ק אאמו”ר ואחזור עליהם פעמים ושלוש כדי לזכור אותם כנתינתם.

ואתבונן התבוננות ארוכה בחמשת זמני התשובה דחדש אלול סליחות ר”ה ימי התשובה ויוד”כ שהם חמשת אופני התשובה.

ולאחר ההתבוננות באתי לידי מסקנא שחמשת אופני תשובה אלו הם בחמש דרגות דלבושי וכוחות

הנפש, לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה, וכוחות הנפש מדות ושכל הם פנימיים, רצון ותענוג הם מקיפים.

התחלת התשובה היא בלבושי הנפש דמחשבה דבור ומעשה, להיותם הם כלי הפועל המשרתים את המדות והשכל, לכן הנה המה הצריכים לבוא ראשונה במערכות התשובה.

ובשלשה אלה - מחשבה דבור ומעשה - הגם שהעיקר היא המחשבה, כי המחשבה היא הנותנת חיים ועוז בדבור ובמעשה, מ"מ הנה ראשית העבודה היא בתיקון המעשה שהוא הפועל ממש.

תשובה ענינה ידוע שהיא חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, וראשית הכל תקון וסדור ההוה, שההוה יהי טוב וישר בכל הענינים במעשה דבור ומחשבה וכאשר ההוה הוא מסודר כראוי אז יכול לעשות את הדרוש למלאות את החסר או את הלא טוב של העבר ולעשות גדרים וסייגים בהנוגע אל העתיד.

ו. בתקון וסדור ההוה, הנה תקון המעשה והדבור הוא בנקל יותר מתקון המחשבה כי בשני בלבושים דמעשה ודבור הנה אם אין לו במה להחליפם, במעשה טוב או בדבור טוב, יכול הוא עכ"פ לעצור בעד המעשה והדבור הרעים בדרך ואופן קבלת עול, בכח ובתוקף.

התקון האמיתי וחסדור הנרצה בלבושי הדבור והמעשה הוא שישקוד במעשה הטוב ויתמיד בדבור הנאה, אבל כאשר עדיין לא הגיע למעלה זו דשקידה במעשים טובים והתמדה בדבור הנאה דתפלה ותורה, הוא יכול עכ"פ לעצור בעד המעשה והדבור הרע בכוח ובזרוע, שלא לעשות מה שהוא רוצה לעשות ושלא לדבר מה שהוא רוצה לדבר.

לא כן לבוש המחשבה שפעולתו היא תמידית ואי אפשר לעצור בעד המחשבה ולהשתיקה. והאחת מה שאפשר לעשות בזה הוא חילוף עניני המחשבות, כי האדם יכול להחליף נושא המחשבה ותכונה. ולזאת, הנה בהכרח שיהי מן המוכן איזה דבורי תורה חקוקים בכוח הזכרון בכדי שבכל עת יוכל להחליף נושא ותוכן המחשבות לא טובות בטובות.

ז. סליחות זה הזמן הקבוע ומסוגל לתשובה במדות.

מדות הגם שמספרם שבע, אבל עיקרי המדות הם שלוש, חסד גבורה תפארת.

עיקר העינין במדות זה ההנהגה בתוקף, אויספירן (להשיג את המבוקש), שזה בשתי אופנים, האחד בדרך של ניצחון והשני בדרך של מלוכה - לשלוט.

סליחות זה זמן התשובה על המדות וזה זמן מסוגל לתיקון המדות, לכן ימי הסליחות הם לא פחות מארבעה ימים, כי עיקר המדות הם ארבע - חסד גבורה תפארת וניצח או מלכות.

ראש השנה, ועשי"ת

ח. ראש השנה זה הזמן הקבוע ומסוגל לתשובה ותיקון בענין של שכל.

העבודה של ראש השנה זה קבלת עול, לקבל עול מלכותו ית'.

יום ראשון - ערב ר"ה תרל"א - כאשר כ"ק אמו"ר הגיע מאהל הסבא (אהל ציון כ"ק אדמו"ר בעל הצ"צ מליובאוויטש), נכנסתי אליו לשאול מה העבודה של ר"ה? כ"ק אמו"ר השיב לי שהעבודה של ר"ה היא קבלת עול, לקבל על עצמו את העול של העבודה בתורה ומצוות, כמו חייל שמקבל על עצמו את העול של מה שיצוו אותו לעשות.

מילים ספורות אלו הספיקו לי וביקשתי אצלו ברכה, ויצאתי לומר תהילים

ט. יום ראשון – ערב ר”ה תרל”ד – כאשר כ”ק אאמו”ר הגיע מאהל הסבא ואני נכנסתי לבקש אצלך את ברכת ערב ר”ה, שאל הוא אצלי האם יודע אני מה העבודה של ר”ה?
השבת: לפני שלוש שנים ערב ר”ה אמרת לי שהעבודה של ר”ה היא קבלת עול, לקבל על עצמי את העול של העבודה בתורה ומצוות, כמו שחייל מקבל על עצמו את העול של מה שיצוו אותו לעשות.
ענה לי כ”ק אאמו”ר, זה אמת שהעבודה של ר”ה היא קבלת עול אבל זה הרי העבודה על להבא, לשנה החדשה, אבל צריכים הרי גם לתקן את השנה החולפת.
התיקון של השנה החולפת הוא על ידי תשובה, וזמן התשובה הוא בשעת תקיעת שופר.
הבעש”ט אמר משל על תקיעת שופר ממלך ששלח את בניו ליער לצוד חיות. הילדים טעו בדרך, הם התחילו לדבר אל אביהם ולא קיבלו שום תשובה. הם חשבו שאולי הם שכחו את שפתם, לכן התחילו לצעוק מעומק הלב אל אביהם, איי! איי! בלי מילים??? ואז אביהם השיב להם.
התשובה של ר”ה היא על החסרון של קבלת עול ועל זה שפועלים ע”פ שכל והבנה, ההנהגה של יהודי בתורה ומצוות צריכה להיות רק מצד קבלת עול. ר”ה הוא הזמן הקבוע ומסוגל על תשובה ותיקון בהענין של שכל.

י. הזמן של ימי התשובה, בין ר”ה ליוהכ”פ, הוא זמן קבוע ומסוגל לתשובה ותיקון של כוח הרצון. והזמן של יו”כ הוא זמן קבוע ומסוגל לתשובה ותיקון של כוח התענוג.